

Praxe - její pojetí

S počátkem nové doby se nejen upevňovalo zpředměňující myšlení, ale začalo se prosazovat mnohem agresivnějším způsobem. V důsledku toho se také začalo měnit chápání vědy a jejího poslání. Vědění začalo ztrácet povahu přihlížení a nahlížení, tedy nezasahování a ponechávání věcí tak, jak jsou (neboť kdybychom je měnili, už bychom nemohli poznat, jak byly a „jsou“ předtím, než byly změněny). Cílem vědění už přestává být vědění samo, ale vědění se stává prostředkem k dosažení něčeho nového, co tu nebylo, ale co je cílem našich aktivit. Slovo „praxe“ (PRAXIS, od PRATEIN) přestává mít význam čehosi druhotného až podružného, co vlastně narušuje opravdové poznávání a vědění, a právě naopak se stává prostředkem a někdy přímo základem našeho poznávání a vědění. Vzhledem k tomu, že na prvním místě jde o to, něčeho dosáhnout, docílit, něco provést, uspořádat a uskutečnit, stává se stále víc toto uskutečňování vymyšleného a naplánovaného hlavním cílem, zatímco poznávání a vědění je odsunuto na druhé místo jako prostředek k dosahování nových, tj. vymyšlených a naplánovaných cílů. Vědění v tradičním (původně řeckém) chápání jako toho „nejvyššího“ je opouštěno, rozhodující jsou výsledky, „produkty“. Hodnota vědění nespočívá ve vědění samém, nýbrž měří se tím, čeho je možno za použití příslušného vědění, tj. příslušných vědomostí a znalostí (úzce spojených s dovednostmi) dosáhnout, co užitečného se s tím dá podniknout, jak se takové poznání a vědění ve svém použití (ve svých výsledcích) posléze „vyplatí“. Rozhodujícím měřítkem či kritériem vědeckého bádání se tak stává aplikovatelnost, použitelnost a využitelnost – ale k čemu? Kdo potom rozhoduje právě o těch „cílech“, tj. o záměrech, k jejichž splnění má tímto směrem orientované vědění napomáhat? Věda pak už nemá své vlastní cíle, ale je pouze nástrojem k dosahování sobě cizích cílů, o nichž rozhodují ti, co mají moc politickou nebo finanční, tedy velké státy a velké firmy.

(Písek, 090319-1.)